

BOLLA ÉSZTER

A Szigeti veszedelem veszedelme

A *Szigeti veszedelem* az egyik legkevésbé kedvelt kötelező olvasmány. Témája, nyelvezete és formája miatt távol érzik maguktól a diákok Zrínyi Miklós Szigetvár ostromáról és dédapja hősiességéről írott eposzát. A legtöbb iskolában egyetlen diák sem olvassa el, vagy aki igen, az is csak – ahogy mondani szokás – „végigszenvedi”. Jogos a kérdés: immár, 450 évvel a szigetvári ostrom után, vajon hogyan lehetne megváltoztatni a tanulók véleményét nemzeti eposzunkról, a *Szigeti veszedelem*ről?

A „Zrínyi Miklós – Szigetvár 1566” Emlékév-keretei között több folyóirat – így a Múlt-kor, a Magyar Napló és a Magyar Tudomány – adott ki Zrínyi-emlékszámot, emellett a *Szigeti veszedelem* is megjelent új, illusztrált kiadásban. Talán nem illúzió azt feltételezni, hogy ezek a kiadványok közelebb hozzák a diákokhoz a művet.

Ahhoz, hogy egy diák megértse a *Szigeti veszedelmet*, először az eposz történelmi háttérével kell megismerkednie. Ezzel szemben sok tanuló mindenféle előismeret nélkül veszi kézbe Zrínyi alkotását. Nem csoda, ha néhány oldal után a legtöbben feladják az olvasást. Továbbá a szigetvári ostrom rengeteg izgalmas részletet rejt, amivel a diákoknak nem áll módjukban megismerkedni, vagy ha igen, akkor is csak az említés szintjén. Ilyen például Szulejmán eltitkolt halála, amelyről Fodor Pál *A bólogató, halott szultán* címmel írt tanulmányt. Ha a pedagógus felolvas egy-egy részletet ebből az írásból, biztosan felkelti a diákok figyelmét a téma iránt. Csak a cikk egyetlen mondatát idézném: „Útközben, az egyik fegyverhordozó, akinek az írása hasonlított a halott uralkodóéra, kapta azt a feladatot, hogy a szultán nevében rendeleteket írjon, és a szultán turbánját mozgatva azt a látszatot keltse, mintha Szulejmán még élne.” Emellett több helyen (Magyar Napló, Magyar Tudomány, Múlt-kor) olvashatunk Szulejmán szultán elveszett sírjáról, amelynek feltárására kutatócsoport alakult Pap Norbert vezetésével. A diákok nemcsak a rejtelmekkel, de a régészeti kutatásokkal is megismerkedhetnek, amikor ezeket az írásokat olvassák, így rálátásuk lesz arra, hogy manapság mennyire tudjuk rekonstruálni a több száz éves állapotokat.

Megkülönböztetett figyelemet érdemel Papp Júlia „*Végy társadnak a harcba...*” című írása. A cikk a fegyverrel harcoló vitéz magyar nőkről szól, ez a téma pedig biztosan felkelti a diáklányok érdeklődését is – ami azért is pozitívum, mert tőlük eredendően még távolabb áll ez a téma, mint a fiúktól. A diáklányok könnyebben átélhetik a kötelező olvasmány bizonyos jeleneteit, ha olvasnak a Szigetváron férfiruhában harcoló magyar nőről, vagy az 1552. évi ostrom vitéz özvegyéről, akit anyja arra kért, hogy elesett férjét gyászolja illendő módon, a nő azonban a férfi fegyverével előbb három törököt küldött a másvilágra, s csak ezután temette el párját.

Sajnálatos módon a diákok többsége számára a hősi kirohanás csak a tananyag része, semmi több. Illetve Zrínyi nevéhez automatikusan társítják a „nemzeti hős” kifejezést – anélkül hogy valóban megértenék, miben áll a szigetvári várvédő rendkívüli történelmi jelentősége. Pedig ha alaposabban megismernék Zrínyi személyiségét, méltán tarthatnák példaképüknek. Számos cikk foglalkozik Zrínyi Miklós megítélésével, amely az évek során sokszor változott (Pálffy Géza: *A szigetvári hős többféle megítélése*), emellett többen értékelik katonai tevékenységét is (Varga Szabolcs: *Zrínyi Miklós, a katona*). A diákok számára nemcsak a kirohanás lehet a leglényegesebb motívum az ostromot illetően, hanem az a tény is, hogy Zrínyi Miklós mindig társaival együtt hozta meg a legfontosabb döntéseket. Emellett Zrínyi megmutatta, hogy lehet emelt fővel is veszíteni. Ahogy az Emlékbizottság elnöke, Hóvári János *A szigetvári Hektor és a magyar Trója* című cikkében olvashatjuk: a keresztény magyaroké az erkölcsi győzelem, hiszen a csatákat nemcsak kardokkal és puskákkal vívják, hanem lélekkel és gondolattal is.

Továbbá fontos lenne, hogy a diákok ne tévesszék össze egymással a „katona Zrínyit” és a „költő Zrínyit”, s az is, hogy tudják: hogyan vélekedett az utóbbi az előbbiről. A költő Zrínyi Miklós számára dédapja példája olyan mintát jelentett, amelyet egész élete során követni, folytatni, felülmúlni igyekezett. Abból, hogy megírta a *Szigeti veszedelmet*, megmutatkozik, mennyire tisztelte dédapját. A költő Zrínyire – többek között – éppen ezért, a család, az ősök iránti őszinte tisztelet miatt nézhetnek fel a tanulók. Illetve elgondolkozhatnak azon is, hogy ők vajon mennyire ismerik saját felmenőik, például dédapjuk életét.

Mindemellett a diákoknak el kell különíteniük egymástól a történelmi tényeket a megtörtént események

irodalmi feldolgozásától. E tekintetben jól használható számukra Bene Sándor *Valóság és költészet a Szigeti veszedelemben* című tanulmánya.

Itt kell bővebben szólnunk a *Szigeti veszedelem* új kiadásáról, amely lehetővé teszi, hogy a tanulók ne „kötelezőként” tekintsenek a műre, hiszen a könyv gazdagon illusztrált, és borítója is jóval „hívogatóbb”, mint egy szokványos kötelező olvasmányé. Somogyi Győző illusztrációival akár rajzórán is lehet foglalkozni, nemcsak az irodalomóra keretei között. Hóvári János arra is figyelmeztet, hogy a szigetvári ostrom mélyebb ismerete nélkül a *Hymnus* és a *Szózat* megértése sem lehetséges. Mivel az iskolában ugyanúgy tananyag a *Hymnus* és a *Szózat*, mint a *Szigeti veszedelem*, érdemes párhuzamba állítani őket.

Varga Szabolcs *Devictus vincit. A magyar királyság sorsfordulói a közép- és kora újkor határán (1439–1566)* című cikkében bírálja a használatban lévő tankönyveket, szerinte azok jelentős része torzítja a magyar történelmi tudatot. Továbbá negatív véleménnyel van a nagy népszerűségnek örvendő *Szulejmán* című tévésorozatról is. Célszerű lenne felhívni a diákok figyelmét erre, hiszen könnyen lehet, hogy – a közönség nagy részéhez hasonlóan – ők is elhiszik azt, amit a tévében látnak. Orlovsky Géza pedig arról ír „*Mert Isten rendelte itt végső órámat*” című tanulmányában, hogy Négyesy László 1914-es kritikai igényű kiadása óta a *Szigeti veszedelem* népszerű kiadásai általában az abban található enyhén modernizált helyesírású átiratot veszik alapul. Kiemeli, hogy a legtöbb ma közkezen forgó iskolai kiadás, különösen az interneten fellelhető azonosíthatatlan eredetű szövegek félreértésektől és olvasati hibáktól hemzsegnék. Erre viszont a pedagógusoknak kellene figyelniük, hiszen a diákok aligha tudják megállapítani, hogy melyik az a kiadás, amelyet érdemes olvasni.

A Publikon Kiadó *Szigetvár 1566* című kiadványa az, amely leginkább megragadhatja a diákok figyelmét, mert formáját tekintve könnyen hordozható, tartalmi szempontból pedig pontos és lényegre törő. Mi

több: a kiadvány illusztrációi segítik a diákokat abban, hogy megismerkedjenek a korabeli eszközökkel, sisakokkal, kardokkal, páncélokkal. Emellett magyar, angol és török nyelven olvashatunk benne Szigetvárról, így angolórán is ugyanúgy hasznosítható, mint történelemórán. A kötet külön érdeme a címadás, hiszen több fejezet címe kérdés formájú: *Ki volt Török Bálint?*; *Jó katona volt-e Zrínyi?*; *Kié Szigetvár?* Ezek a címek sokkal figyelemfelhívóbb jellegűek, mintha csak ennyi állna a fejezetek élén: „Török Bálintról”; „Zrínyi Miklósról”.

Osztálykirándulást szervező pedagógusoknak Meszik Miklós *Bolyongás Zrínyi-emlékek nyomában* és Varga Zoltán *Zrínyi Miklós emléke Szigetváron* című cikkét ajánljuk a figyelmébe. Az írások számos Zrínyi-emlékművet vesznek sorra szerte az országban, így biztosan akad olyan is, amely földrajzi értelemben közel esik saját iskolájukhoz. Természetesen Szigetvár felkeresése lenne a legfontosabb. A diákoknak minden bizonnyal könnyebb úgy elsajátítaniuk a XVI. századi Magyarország és Szigetvár történelmét, ha maguk is látják a helyszínt, ahol az 1566-os ostrom zajlott. Külön figyelmet érdemel Magyarország legrégebb Zrínyi-emlékműve, az oroszlános szobor, amely Szigetváron található, nem messze a Zrínyi-vártól. – Ha pedig az országhatáron túl gondolkodunk, Kursanecet (más néven „Zrínyifalvát”) ajánljuk célpontnak: itt találkozott a költő Zrínyi Miklós azzal a vadkannal, amely végzetes sebet ejtett rajta. Ez az esemény tette ismertté a települést.

A szigetvári ostrom egyik legnagyobb tanulsága Hóvári János szavaival, hogy a múltat nem lehet eltörölni, ez pedig magyarázatot ad arra: miért kell még most is elővenni a *Szigeti veszedelmet*. Szigetvár történetének nagy kérdése: megéri-e az áldozat, ha veszítünk? Zrínyi Miklós élete példájával bizonyította, hogy igen, és megtanított bennünket arra is, hogy a tett több, mint az egyes ember. Próbáljunk mi is ezen az úton járni!

(A hivatkozott írások az *Emlékpajzs Szigetvárnak 1566–2016* című kötetben olvashatók.)

Látogasson el a Magyar Napló webáruházába, ahol kedvezményes áron vásárolhatja meg kiadványainkat:

Vers • Próza • Dráma • A Magyar Irodalom Zsebkönyvtára • Nyitott Műhely albumsorozat • Mesekönyvek
Németh László irodalomtörténete • Ismeretterjesztő könyvek • Műfordítások • Művészeti albumok
Szociográfia • Irodalomtörténet, tanulmány, esszé • Antológiák

► www.magyarnaplo.hu